

శ్రీహయగ్రీవాయనమః.

లోకజ్ఞానబోధిని.

(శ్రీ శివరూపాపరమేశ్వరము.)

పి.వి.ఎస్. ప్రెస్-లు పునఃముద్రితము

దేహకాలశ్రీచరణమృతశ్రీ

విరచితము.

విశాఖపట్టణము

విజయగామచంద్ర ముద్రణాలయ

ముద్రితము.

67

PRINTED AT THE V. R. C. PRESS, VIZAG.

1918.

శ్రీ హయగ్రీవాధ్యక్షము.

లోకజ్ఞానజోధిని.

శ్రీహయగ్రీవమూర్తి హృచ్చీమనిల్చి తత్కృపాదృష్టిచేత నిష్కాత్రిదనము సకుచు నడవదుల్ నుడివితఱి గడగి వినుడి యాయులార? నాతల్పు లాదరించి॥ 1॥

పితృమాతృభక్తి.

క॥ తలిదండ్రిలయెడ భక్తిం గలిగి ప్రవర్తింపవలయు గనిపించిన బా ములెఱిగి దేవుడు మఱొకడు కలుడనగా రాకు పునక శ్రేష్ఠుడిలన్ ॥ 2॥

క॥ అనయము దదర్శనలదీ పెనలం గైకొంచునె పుడు వృద్ధింబొందం జనుసద్గుణవంపత్తిం దనయుల్ మొలగంగ మేలు తలిదండ్రిలచోన్ ॥ 3॥

గీ॥ వృక్షుల దలిదండ్రిల దనబిడ్డలవలెఁ జాలుగఁ జరామరికనోమి నంచరించఁ గన్పడిని దేవుడు ప్రసన్న కలనమెచ్చి బోవనుభయింతు కొమరులు బుధులు నొగడ॥ 4॥

పుత్రనాత్మ్యము.

క॥ ఏడకుఁబోయిన నిన్నుఁ బీడపితాచంబు పో

పెట్టినా వంగుచు. గూడదని యెప్పుడు మంచము. వీడ
క చరియించు దల్లి వెలదా గనుచున్ 64

ఆ॥ గీ॥ నోరుకట్టుకొన్నను దూరంబు బోలెడు. బి
డ్డ, కాపుమన్న వినుగు గొనక. యూరడించు దల్లి
యూయెల నూపుచు. జోలపాచిబాడు జోయించున్ 65

గీ॥ పడక గాల్చేతులేద నాబాలుపైని. బడుకొయ
నుభీతి గన్నార బండుకొనదు. పడనివస్తులు చినచోడు
బాలుడేమి జబ్బువడుకొనెయని తల్లి జంతుచున్ 66

గీ॥ కంట గడియనేపు గానక యుండిన. మంటదో
గునట్లు మలయుచున్. నాటపాటలరసి యానందప
డుదల్లి. యెంతకష్టమున్న నెఱుకవడక 67

స్త్రీజ్ఞానము.

చ॥ పెరిమిటి యెట్టివాడయిన. లేదగనెంచక వా
నితోడ నే. మనుటయె గౌరవంబు మడిమాన్యములున్న
ను లేకపోయినన్. గొనగలకీర్తి లక్ష్మి కొనగోటి. నా
టియెభాగ్యభాగమున్. కనివినియండ లేదే మునుగాంత
లు చంద్రమనసరికథన్ 68

ఆ॥ గీ॥ పుట్టినింటివారి పట్టునగలబల్లి. నత్తవారి
యిల్లు నడుగుపంబు. కొక్కడగడు దాన దోనంబు
ఘటియించు. నాడుదదియెఱుంగ నందుగీర్తి 69

చ॥ సిరిగల యిల్లుగల్గినను జిన్నెల వన్నెల జాళు
జాళులన్. గిరుగిరుక్కు చున్నచి కరుచు నప్పుడు

నాథ్యుఁడైపుచున్ । మురిపెవుఁజైటచెగు నొకమా
లకుఁ దోయుచుఁ దమ్మినుమ్మచున్ । గిరగిర బాటలంది
రుగఁ గీర్తియె స్త్రీకిఁ గొఱంతయాజుషీ॥ 11॥

తే॥ గీ॥ చెట్టబట్టిన పెనిమిటి చెడ్డటికము । జాట
నింటిఁగొఁ దిరుగుచు నోటరాని బొల్లిమాటలుఁ జెప్పు
చు జోరుజోరు మనుచు నేడువఁ గూడదే వినినకైన॥

క॥ పలుగప్పుల జీరాడెడు వలువలఁగలపములు ద
మలపాముల గాలం దెల చప్పుల్లం పైపై మెలఁగెదగ
దుసుమ్మ స్త్రీకి మెలఁగుటలందున్॥ 13॥

తే॥ గీ॥ ఒక్కవేళ నె మును వెన్న నొక్కిచూచుఁ
జూపు సాధులకై నను జూరవెట్టు మానమదియేమి మా
మూలుగా నెచూడరాదెకాంతలుమోచంబురామదాన॥

ఆ॥ గీ॥ పేదకాపురంబు బెద్దగాఁ తేసిన యదియె
భార్యచూడు మంతదింత చోస్తిబదులఁదెరవు కేటమూ
లకుఁదెచ్చు నదియెమగనిపాలి కొనుమిత్త॥ 15॥

క॥ పెనిమిటిని మొగిక్కుఁ జేయె వ్యనికిన్ మొగి
క్కంగ నొప్పలవదు కూర్పుం దినచో నల్వరు హిత
భా మాముల గడువవలె బొద్దు చానలుచెలిమిన్॥ 16॥

తే॥ గీ॥ అత్తమామల నేవలయందు బుద్ధి నిలుపు
మరదంద్రోహోజన్మ బలిమిమెలఁగు మరదులందమ్ము
లంగోలె నరయునెపుడు । గీర్తిగల యాడుదాని ప్రేవ
రచెంబు॥ 17॥

రించి పొదిగడపలలో గురుచుండి పనికిమాలుగ | బు
రులంజెప్పంగ రాదు బోటులకెందున్ || 28||

క | పెనిమిటికి మున్నునన్నం | బును దాగుడువంగ
రాదు పుట్టిన నిసులం | గనిపెట్టి పోడిరింపక | తనసౌఖ్య
మె చూచికొనుట | దప్పగూ జెలికిన్ || 29||

క | పెనిమిటి కమలెదిరింపు | కును లోనై సంచరిం
ప గుణవతియంచుం | జనములు వొగడరె యటపై |
దనమాటయె వన్నెకెక్కు | దరుగులకెందున్ || 30||

ఆ | గీ | కోవమాపలేక పాపపురబల్కుల | ముల్కు
లట్ల బల్కునల్కు | గొనిన | దానగీర్తి బొందనొ ను
భయాన్వయం | బులుబొలంతులకిదె బుద్ధికంట || 31||

క | సిరిగలవారల యిండ్లం | దిరుగంజనరాదు దాన
దెచ్చున్ వెలికిన్ | సరిసముల గూడి బ్రదుకుట | దొ
రకొనియెడుసుమ్మ కీర్తితొయ్యలికెందున్ || 32||

క | తనకున్నంత నె సంతస | మును బొందంగవలయు
గాని పొందెడు వెలికిన్ | జనదెవ్వనితోనుడువంగ | గ
నికరపడరందు వలన గాంతకనెగ్గ || 33||

తే | గీ | రానికోర్కెల గోరంగమాపవలయు | దా
నుదెచ్చుకొన్నది యెంతోదాపువడదు | పట్టుకొన్నను
రాదు పోపెట్టుకొనని | దట్టివనికేల చింతింప నల్లుల
కును || 34||

తే | గీ | శత్రుమామల మరదులయందూ బుట్టి | న

ట్టికోపాస విడ్డూర బట్టికొట్టి దుబ్బుదెబ్బుపఁ బాల్చి
దొట్టియెత్తి తిగుతంగని దాబరాదంగనలకు॥ 35॥

ఉ॥ ఇంటికి లక్ష్మి యాడుది ధరింపగ సొమ్ములులేక
వోయినన్ । బంటల తల్లియే యచఁగఁ బచ్చని పన్నును
గుంకుమంబు నె। ప్పంటయె వేలకున్విలువ యుత్తవె సా
మ్ములుగాని వచ్చునే। వెంటను బెట్టుకొన్నదిదె పెంపు
గనుండఁగఁ గోరనాఁ జెలువ॥ 36॥

క॥ తనపిల్లలు తనపెనిమిటి। తనదగ్గిరివారల్లె
దార్కాణముగాఁ । దనకంటియెదుటనుండఁగ। ధనమే
మిట్టికింక స్త్రీకి ధన్యతఁ గాంచున్॥ 37॥

ఆ॥ గీ॥ చంటివాండ్రతోను జగడమాడగరాదు। తి
గుతంగని నడువంగరాదు। వెంటనెవ్వరుండ కొంటిగా
బోరాదు। రంతులేయసాగరాదు చెలికి॥ 38॥

తే॥ గీ॥ మంచికైనఁ జెడ్డకు నైన మగఁడు పెద్ద।
మేకముంగాకయండిన నెండకెన్దు। నీడకెనపోతులాగిన
చాడయెయగు। బ్రదుకటలు గాక బ్రదుకుటే బ్రదుకు
స్త్రీకి॥ 39॥

క॥ గడియించు మగని జూచిన। నడుగడుగునకున్న
మన్ను లాణ్డింపకయుం। డెదువాని గన్న మెటికలు। విడు
వంగొక దగదుసుమ్మ మెలదులకెందున్॥ 40॥

తే॥ గీ॥ అన్నవారింబు దానొందునట్టి కాధ। రెవ్వ
యున్నను భుజింటి కెఱుక చేసి। నేని మఱికొంత ని లియే

యానుసుమ్మ । తన వదిన మరదంత్రలో దగదు
స్త్రీకి 41॥

తే॥ పసపుగుంకుమ విడ నశుభంబు సుమ్మ । నును
రునిందుగ బొట్టుంప గుదురుసుమ్మ । చేతినిండ గాఢలు
నింప బ్రీతిసుమ్మ । వీనివిడువ నమఁగళ మేనుస్త్రీకి 42॥

చ॥ పెనిమిటి రాక్షాగట్టుకొని వీడినబట్టను లాతివా
రిచే । తను దడిపింపరా దొరులు దగ్గరనుండగఁ దాను భ
ర్తచెం । తను నిలువంగరాదు పరుతెల్పమునం బవళింప
రాదు త । మ్మి నమలరాదు పైని బ్రయుజేమ మర
ల్పగరాదు కాంతకున్ ॥ 43॥

ఆ॥ గీ॥ దంతశుద్ధియైన తరువాతనుదుటను । గుంకు
మంపుబొట్టుఁ గొనరిదిచ్చి । యుచ్చకొలుదొర బలిది నన్న
గా భుజియించి । యింటిపనులదీర్చ నింతిగగును ॥ 44॥

ఆ॥ గీ॥ అత్తమామలవయి నాదువిడ్డలపైని । పొంత
నిల్లు జారబుచ్చి తుదకు । గంకియన్నమైనఁ గానకచేసె
డి । చెడుగుగాలు తగదు పోలుతుకలకు ॥ 45॥

తే॥ గీ॥ పయితిరుగులకులోనయి భర్తచేరు వట్టినను
గట్టి గొంతెత్తెత్తిట్టఁబూని । పుట్టినింటనెకాలంబు బుచ్చ
జూచు । నట్టి చెడుగుణములుగూడ దంగనలకు ॥ 46॥

గీ॥ ఎదిగినచ్చిన కిమ్మట నేయరణ్య । మైన నేదేశమై
న నేజాన పదమునైన । భర్తచోటికిఁ బోయి యేబ్రదుకు
బ్రదుకు నల్లపథసయె యాను స్త్రీజాతికెల్ల ॥ 47॥

గీ॥ పెనిమిటికి నన్నముంబెట్టి పేదటికపు సంగతు
లుమాటలాడక సరససంపా దుక్తి మెప్పింప దినుదాను
నోపిక మెయి వెనుక భుక్త శేషముదిర పనికకగును 48॥

క॥ పెనిమిటి దూరముగా నుండు దిన ముస్తాయైత
గదు విడముకూడదు వా చ్చివ పై సజ్జగనుండక కనుల
కనూయతగనుండగ తగదుస్త్రీకిన్ 49॥

క॥ అక్కడిదిక్కడ నిక్కడి దక్కడఁజెప్పంగగూ
డ దాలుమొగుల్లం బొప్పులు చిక్కినమాటలు దక్క
క యెడబాపునేయ దగదబలుకున్ 50॥

గీ॥ కలిమిలేములెంచకయె యెల్లకోడండ్ర నొక్క
రీతిజూడ నెమ్మనై నా భాగినిచ్చు గొడుగు లాండ
మొందెను రత్నసుగుణమబ్బ నగునుస్త్రీకి 51॥

గీ॥ పంక్తియొక్కనయందునే పక్షపాత బుద్ధిలేకుండ
వలెననమ్మద్దితోడఁ గొడుగులంబోలె గోడండ్రకును న
వుస్త్ర కష్టసుఖములగని పెట్టె గాంతుకగును 52॥

క॥ ఒకపనిచేసిన మర్రియిం కొకపనిచేయగఁగూ
డదుజడండు దా వికి గోపించెవరస్త్రులు వికటము
లాడెదరు నగిదు వెలుగులకివిచో 53॥

గీ॥ పనికిరాదిగిమెదిగి బ్రదికి బ్రదుకెల్ల పనికి
రాదు పాపమయినపనిఁ జేయఁగానుడివిఁ జేయఁద
ప్పుండదు ధర్మశాస్త్రమొఱుగఁ దగునుస్త్రీకి 54॥

తే॥ కొప్పువిప్పుకొని నడువఁ దప్పుసుమ్మ! ఒరుల
గవడగఁ బయ్యెద పరదఁదప్పు! నాల్కఁ బైకిఁ బాగుగఁ
జాచి నవ్వఁదప్పు! నడకఁ దిరిగిచూచినఁదప్పు పడతుక
లకు॥ 55॥

క॥ కొనగోటి నీళ్లుజల్లం! జనదు రహస్యంబుగా న
సత్యపునడతల్! గనపరువరాదు పకపక! మనినవ్యగ
రాదు చెలులకావంతైనన్! 56॥

గీ॥ బొట్టుఁజెటిపి గాజపుసలు తెగి ద్రేంచి! మగని
మీడఁగోప మగువడంగ! ముఱికిగుడ్డఁగట్టి మరమురఁ
జాచుచు! నుండరాదుచెలియ యొచ్చుమగును॥ 57॥

పురుషజ్ఞానము.

తే॥ గీ॥ తల్లిదండులకంగాక తమ్ములకును । దోడి
బంధులకంగాక దొరికెదొరికె । మంచిపెండ్లా మఱించు
నుమఱిగి యత్త । వారియిల్ సేరఁగారాదు పూచుఘనకు॥

ఆ॥ గీ॥ రెండుపూదుదినము లుండఁగావచ్చును గీల
త్తవారియుంట నంతకంటె! నిశకదినములున్న నడుగరా
వరుసకు! పొయ్యికుట్టుగజ్జఁబోలునందు॥ 59॥

క॥ కనిపెంచిన తల్లిదండుల! మనమునునొప్పించి
యాలిమాటలువిని గొం! తునులిమిపొట్టకు నన్నం! బు
ను బెట్టకయుండ దప్పు పురుషులకెందున్ ॥ 60॥

మ! కనుగప్పించు బెంచుకష్టమును రాకల్ పోక

లుంజూపు ఖా ర్యనుగన్నంతనె మర్వగాడగిదు వృథా
 వ్యంబులోనున్న తా ల్లిని దండ్రి గనిపెట్టి లోపములు
 బూర్తింజేసి కాపాడుటే ఘనమా సోదరుల్లెఁగూడిమ
 నుటే కార్యంబు బుంచ్చాళికిన్ ॥ 61॥

ఉ॥ పేమముఁడప్పకండనె బరింపగవచ్చును భా
 ర్యతోడనా పేమము పైకివెల్వడని రీతులెఱింగియూ
 గానిపోని పో రాములదుఃఖపెట్టక భయంబునఁ బెద్దల
 చోమెలంగితా బాములనొందకుండఁదగూ తాభవలీ
 లలబూరుమాళికిన్ ॥ 62॥

అ॥ కూలిజేసియైన నాలిజేసియున్న నా లెంచు
 కొనుటమేలు పెండ్లమునకు వుట్టినెలవిడువఁ బోద
 పొద్దత వెలికిఁదెచ్చు బూరుషులకునిజము ॥ 63॥

క॥ చెడుపనిజేసిన చెలియన్ విడువంగారాదువిడు
 వ వికటించుజమా తొడివడకతగిలెవిధముల నడపుట
 యేమేలు పురుషునకు నిశ్చలతన్ ॥ 64॥

క॥ తనయాలి దపక్షదానే కొనియాడుచు నుండ
 రాదు కొడుకలువినుచుం డను దిట్టరాదు పొరుగుల
 పనితాటలజేయఁ బంపవలదు వరుసకున్ ॥ 65॥

క॥ గడిగడికిఁ బెండ్లమగువడు వడువున వర్తింపరా
 దు పైవారలు వెం బడినుండఁగూడ దాన్యపు నుడువు
 లునుడువంగఁ బురుషునోటికిజేతా ॥ 66॥

తే॥ గీ॥ అక్క సెల్లెండ్రబడుకు లన్యాయమైనా నాలి
మాంబవిని వానినాదరింప కుండరా దుసురసురందుకొ
చ్చ మగునుగానరా బురుషుండు గనిపెట్ట గడగవలయు॥

తే॥ గీ॥ పెత్తనము భార్యపైనిల్పి పెట్టుపోతె లందు
జరుగు సరళముల సరయుచుండి ముందు తల్లిదండ్రుల
సుఖంబు బొందుసరచు చుండన్యాయంబు పురుషున కు
న్నతంబు॥ 68॥

ఆ॥ గీ॥ తల్లిదండ్రులన్నదమ్మలు దొరుకరు బందు
గులును భార్య లెందునైనరా దులవ దొరుకుదు రన్యత
ముగాను పురుషుండు తెద్విధంబులుంగె దగునుకగును॥

తే॥ గీ॥ తానుబుట్టిన మిగతెరక్తింబులోను బుట్టియు
న్నవారలతోడి పోతువిడిచి గూలివంకనారంగూడి
యవకతవక నడతనడగాదు పురుషునిజంబు॥ 70॥

తే॥ గీ॥ కన్నయదిర్ల సుఖమాలు గొన్నయది మరొ
క్కరికె యవ్వనమునకేయుండగనిని యెఱిగి యరు
చార్ల నొకతె నేనడిపెడి తెరవుగనిపెట్టు పురుషుండు
పురుషుడుర్వి॥ 71॥

తే॥ గీ॥ కలిమిగలిగిన పేదరికంబు మరల బ్రదికిచెడ్డ
వారలను ధిరస్కరింప రాదు మానమర్యాదలేర్పడియె
యందు పోవ వెప్పటికైనను పురుషులకు॥ 72॥

తే॥ గీ॥ ఎంతదశవచ్చిన నడంగి యేమిలుంగ నన్నిక

కురావు మునుమున్ను జన్నకపు. దశలవియెరింగి వర్తిం
చు దారిగన్న. వాణికార్యులు మన్నింతుపూరుషులకు॥

క॥ నిందింపక కుండింపక. చెందిసయసికారబుద్ధి జె
ఱుపమున బో. యందము పురుషున కెందున్. బొందదు
మరుసంబులుండి పోదేదై నన్॥ 74॥

ఆ॥గీ॥ ఆపువదపులేమి నందఱుమూర్ఖున్న. సుమ
ము సభిలసింపఁ జూడఁగునె. యింటిపుష్ప మెంతో యిం
పుగానుండెను. దేల పుచ్చునకుఁ గేలియగును॥ 75॥

గీ॥ చదువకులపట్ల గ్రేమ్మి నన్నగిల్లు. స్త్రీసుమం
బులయెడల బుప్పించునీవి. నహహచేయును స్త్రీయు
ను నబ్జిమగును. జాతిగుణమది తగదు పుంస్త్రాభిక్లే॥ 76

తే॥గీ॥ చూపుగిరవాటలు బలుసూటిజూపి. కల
యచేతులనోయ్య కలనలఁబురి. కొలిపకలుకులనెనయం
గఁ గోరుచుండె. లార్యచూషితములు పూరుమాళికెపుడు॥

ఆ॥గీ॥ సిరినిమగతురొడలు చిన్న పెద్దలుతమ. య
క్షులకునగువడరన్నివిధై. లందుదామె పోడలయి యుం
దురే తెల్పి. లేనినటనలేల మానవులకు॥ 78॥

తే॥గీ॥ కూగ్గిరబుద్ధినికొనరించు. గూడనిపను. లనెఱు
టించును గోపంబు లఱగియుండ. బుద్ధిఁబుట్టింపదాల
క్ష్మి పొందిక మెయి. దిరుగుపురుషుండె పురుషుండు ధర
ణినిజము॥ 79॥

క॥ ఇల్లాలిశెట్టవట్టక॥ యల్లలంబెట్టకూడదన్యాం
గనలన్॥ దల్లులఁబోలెం దలవన్॥ శెట్లంబురుఁగునకు న
త్యశీలనమెయన్॥ 80॥

చ॥ పలువురుగూరుచుండ నొకపండునుగాయమునై
న నొంటిగా॥ పుడుభుంపనాక్తికువవాసముపెట్టగరా
దు నీచులం॥ గలసిమెలంగరాదు నిజకాంతల నన్యుల
గూర్చరాదు పే॥ దలుదినుకూటిమగ్గులువఁ దప్పుసుమా
పురుమాలికెప్పుడున్॥ 81॥

ఉ॥ కొట్టగరాదుపొట్టవయ్య గూటికిఁ ద్రివ్యయవట్టి
పేదనే॥ గుట్టును నాలితోఁదెలువఁ గూడదు పెత్తివ్యమీ
యరాదు పో॥ ముట్టగరాదు ముట్టులఁబ్రభు ప్రియనన్న
లభార్యలన్దయం॥ బట్టిచరింపకను యజమానునిచోట
ను బూరుమాలికె॥ 82॥

చ॥ ప్రథగలపూర్ణవిగ్రహము పంపితనంబు మొగం
బుదర్పమై॥ విధవముఁజూపు లౌభ్యమును మెప్పుడు జం
కున మాటలాడ కే॥ ప్రభుతనమెల్లఁజూపుచును వచ్చిన
యథులకేమి యాయుకే॥ ప్రభుతమెలంగగారవమె పాడి
పనందఁ బూరుమాలికె॥ 83॥

చ॥ ఒకనికిఁదెట్టి యింకొకని కున్ననులేదని కొట్టిపు
చ్చునీ॥ వికనగు నేవ్రసిద్ధి గూఁవృద్ధులలోద్ధల బుద్ధిఁబోక
చే॥ రికగలతుంటురులే దెలుపురీతులఁజేసెడు సాధుహిం

స దాం బికుల సుఖంబుఁజెల్లునట పెద్దలుమెత్తురె పూ
రుమాలిన్ ॥ 84॥

ఉ॥ పుక్కిఁదమ్మిపాదముల బూట్సులు నూట్సులు
కోట్లు పట్లముల్ నిక్కులు టక్కు-టెక్కులు జనింప
ధరించి టకాటకచ్చదం బెక్కిననెచ్చడల్ గొలిపి యిట్ట
టునూగుచు నోళ్ళుకొంచకే దిక్కులఁజూచుచుం బొగ
రి ద్రిమ్మరఁగూడదు పూరుమాలిన్ ॥ 85॥

తే॥ గీ॥ సరసభోజ్యాన్నముల్ ధూర్తజనులకిత్తు రా
దరింతురు సాధులఁ జేదగంకి నందుధూర్తలక్షణమె ము
ఖ్యంబుమంచి బ్రదుకునకనరాదు పురుషవర్యుడెపుడు॥

అ॥ గీ॥ సాధుబాధకంబు నజ్ఞులమాప్యంబు గురుని
రావనిం ద కుజరమైత్రి గోవిధంబువిప్రకులనాశనంబును
నరికమిచ్చు బురుషునకునిజంబు ॥ 87॥

అ॥ గీ॥ ఉంటిముండకొక్క యీతరేకులచాప వీది
ముండకొక్క దూదిముపు తిట్టుకొట్టుదానిఁదినఁదిండి
బెట్టక తొడలుబా'ముదీని నడఁగినరును ॥ 88॥

అ॥ గీ॥ ఉండముండమరగ మండచేతికివచ్చు గుండ
మరగనాలి గురుకునడదు తా'గుడభ్యసింప రాజ్యల
క్ష్మితొలంగు గూపుమారు నేపురుషునకై న ॥ 89॥

అ॥ గీ॥ అలినాదరింప కందందదొరికిన విత్తముంచు
కున్న తొత్తుకిచ్చి చచ్చుముందునాలి చక్కిటఁజేరిన
నేమికద్ద పురుషుఁడగుగనగును ॥ 90॥

పం॥ హా॥ గీ॥ ఆలికుంచిన సాస్త్రయూ హక్కుతనకు॥
 వేశ్యకిపిదిరాదుహా వెలుబ్బు॥ నోరబేవురుజూపిర
 జోరుగొన్న॥ దానిఁజీగియె నాలి నాదరముసూపి॥ కడ
 చుటయెమేలు పూరుపునకు నిజంబు॥ 91॥

ఉ॥ మృశ్యువువెంటఁజియె చనించును చేసినమేలు
 గీళ్లదా॥ గన్యము సూపరాదొచు॥ కంటికగోచర మవ్వి
 యైరఁ బై॥ నిత్యుడు దేవుఁడారయడ నిర్భరశిక్షవినింప
 డేమన॥ స్వయమువర్తననీనిలువ నర్వముమేలగు బూరు
 పాళికిన్॥ 92॥

ఉ॥ మూలధనంబుపోవునని మూతలు రోలలుచేసి
 కొంచు నే॥ వేళిను డల్బుడబ్బనుచు వెట్టివికారపువ్వా
 పకంబులో॥ జేలుచుమ్మగ్గుచుందువకు॥ టండియఁగొనక
 చక్కఁజక్కటల్॥ బాళియె యేలయాధనము పావపు
 మూటయె పూరుపాళికిన్॥ 93॥

ఆ॥ గీ॥ ఒడలుజూచికొనుచు మిడిచిపడగరాదు॥ గడి
 యలోన ముండఁగలిసిపోవు॥ నింబనుండుచోకటి వెంటవ
 చ్చుకొకండు॥ దానింబురుపుఁడెరుగ ననుసుఖము॥ 94॥

తే॥ గీ॥ గూపదేవస్థిదగ్గ లోపునకును దిరిగిదగ్బచ్చు
 కొనుచు నొదిగిమెలంగ॥ పనులుతీరున కాస్తిలై ననలై
 న॥ బూసిపోవుచుకొవ్వాడి పూరుపునకు॥ 95॥

తే॥ తగవురచ్చలడబ్బెల్లఁ దవులబెట్టి॥ వ్యవసపడుకం॥

ఓ ముండెలాభంబునన్తు. మెవ్వఁడేనియొకండె భరించు
ఓ సు! ఖంబు పురుషుఁడెగి బ్రదుకంగ మేలు॥ 96॥

గీ॥ కక్కనోటబడ్డే కూరయన్నంబును! వారకాంశ
చేత వైద్యుచేత! న్యాయవాదిచేతనమరిపోయినరొక్క!
మిప్పురాదు పురుషుఁడగుగ నగును॥ 97॥

తే॥ గీ॥ డబ్బుగలిగిన శౌరవ మబ్బునపుడె! జాతినీ
సాలి కేటికి ఖ్యాతియేల! తెలకవిండిలో నాల్లము కలిపితి
న్న! కల వెగిటుచన్నె పురుషులకిగామె కనరు॥ 98॥

క॥ ఎమ్మల నన్నమ్మను సు! నన్నమ్మం బొగ్గే లను
మఱి పనంటుల నన్నం! గొన్నలుదాబ్బు దలారితి! నమ్మ
చ్చునె ఘంటి యెట్టి నరునకున ననె॥ 99॥

గీ॥ నీచు సగిభారవృత్తి వర్ణింపనేల! కాలుజొరికిన
శుంకొలు కరువొక్క! వాముగడచుగిరికప్ప బ్రదికియు
న్న! కూడిదది పుచ్చుకుకు లోకులనుజేలువ॥ 100॥

క॥ ౯ పటపమాట్లాడడి వా! డపుకృతి సేయంకుగొం
గునందేమాటలే! గిపటలెలిపి చేయునొక్క! నపుఁబనికూ
డ దెప్పుడె నె దనునకు నిలలోక॥ 101॥

గీ॥ చదువునందలిక పదవిలో మునిగిన! మూలతేలి
నీటులేటికబ్బు! దుస్తుముస్తలున్న దొరకొన్నె నరునకం!
దంబు గింగిరెన్గు దంబుగినిరె॥ 102॥

క॥ మేలుం జేయంబూనిన! జాలము సేయంగరాదు

కాగొనరింపం! కాలున్మేలవకృతికిఁ గృ. పాకుండాతంజె
యెఱుంగవలె నరుడిలలోన్॥ 103॥

గీ॥ నెట్టిమొట్టికత్తెర నా తొట్టిబుట్టి లందువంక పా
గాల నూన్యపు మొగాల! కోటుపంట్లాల జాతపుడేటారే
క! నెట్టిమొట్టిగిరిగిన నగరెనరుని॥ 104॥

చేతినుంగ్రాలు పోచీలు మూర్తిరోశ! బలశరురుమా
లు నెత్తిని మొలను బంగ! రంపు మొలత్రాడు గావంచ
సొంపునింపు! చున్నదని తిరిగిన నరు నెన్న నెవడు॥ 105॥

క! వన్నెలు చిన్నెలు నీచుల! కున్నట్టులు ఘనులప
ట్ల నుండునెమేడిం! గన్నంగల నున్నపు మామిడి! కున్నే
యవి తెలిసికొనగ నొప్పునరునకు॥ 106॥

గీ॥ లోతుగుండెవానిలోఁ జేరఁగూడదు । నానుము
చ్చుతోను మానుతోను! మాత్రలాడరాదు మనసిచ్చి
యెప్పుడైన! మోచమబ్బు నెఱుంగిఁగోలు నరుడు॥ 107॥

గీ॥ పల్లమీశముగలవాని పిల్లికన్ను । లున్నవానిలో
ట్టియమెడకన్నఁ బొడవు! మెడగిలారని గుడ్డను బొడవు
పొడ! వానినవ్వరాడెరుంగినను నరుడు॥ 108॥

గీ॥ మోసకానియందె మోహమెక్కువయుండు! న
త్యకీలునందె చప్పగిల్లు । చిన్ననవ్వు నవ్వుచున్నవాడే
గొంతు! కోయవాడెరుగనకు॥ నరుడు॥ 109॥

ఆ! గీ॥ కంటిగించియుకని గట్టిమట్టాసిఁ । జట్టివ

చుడనకుఁ దుట్టనుదకుఁ నొకనిహనిజేయ నొందఁద
గద్యప్రీతిఁ పగలులేయఁ బురుషవరులు గాఁరె॥ 110॥

తే॥ గీ॥ తోటవొడ్డుల నందుగొరమలనుబట్టి చేయు
గాన్నిద్రోహఁపుఁబనుల్ గాయవెపుడు మిన్నోటికం
దిచ్చెడు నొత్తిపట్టి గానఁ బురుషుడవి యెఱుంగఁను
మేలు॥ 111॥

ఉ॥ వచ్చినయక్కి నానగొలువం దగదీయఁదలం గుఱం
తనే మిచ్చినవంతసించు మరియింటికీ బుచ్చు ప్రిచ్చు
ప్రి నూ॥ రిచ్చినఁ గూలికిట్టడు గణింపరు పెద్దలు నాటి
వాడ్రలో॥ నొచ్చముడేలు బూరుషులకున్నతి నన్నగి
లుం జనంబులో॥ 112॥

తే॥ గీ॥ గుంపుఁగూడియుండెడి పదుగురెడలొక్క
పదుగుచోవారు నగనంశయపడరాదు॥ కిన్నకికూడివం
దు దొరఁగుఘనత తుదక॥ సత్యాడగునుగానఁ దగిదు
జనుడు వినుడు॥ 113॥

ఆ॥ గీ॥ వినికికన్నజూపు వెల్లడివరచును॥ తన్నదిచ్చ
ము॥ విధంబుగానఁ బలుకునప్పు డెదిరివారి మొగిము
తేటి పారజూచి పలుకవలయు నరుడు॥ 114॥

చ॥ నలుపురఁజేరఁజేవనినొనర్పడు శ్రద్ధవిసండు శా
స్త్రం॥ తులు తనమొట్టయేనుడుగూ దోచదు మా
నయ్య సిగ్గునా॥ పురుష పౌద్గువుచ్చు దలఁపుత వివే

యవః బాలదున్న వి! ద్యుల ప్రభజావలేడు బిడియంపుజ
నుం డది కూడదెప్పుడు॥ 115॥

మ॥ దొరచో నాకరుచో నతీమృతులచో దొట్టి
కాడంబర! స్ఫురణన్ మాటఃనాడనేర్చి జగడంబు
పెట్టి వీర్వాణం! దరిలో నంతన చెల్లిగొల్పి యనగ
నెల్లంజో బ్రవంగంబులన్! దిరుగన్నర్చిన గౌరవింతు
నకడగ్గిన్వినినేరండగున్॥ 116॥

క॥ తోచినవిధముల వ్రాసె॥ నాచంద్రార్కము
గవృద్ధి నందించెను॥ వాచయమనుతు హేయము
ఖ॥ బ్రాచుర్యకృపారసంబు బ్రభవిలుచుండక॥ 117॥

క॥ దీనిని జదివిన వ్రాసిన॥ మానసులకుఁ బూతు
స్థులకు మంచిగుణంబుల్॥ జ్ఞానప్రవర్తనంబుర॥ మాని
తరీతులులభించు మాన్యులువొగడక॥ 118॥

క॥ పిల్లలకుఁ జేదువదువున॥ తెల్లున్ మునుమున్న
విన్న॥ తెవులకుఁ జేదె॥ నల్లలితంబగు నటపె॥ తెల్లందె
లికికొని యాత్మ నెంచిన కొలదిన్॥ 119॥

క॥ ధరణిం బెహరాలక్ష్మి॥ నరసయశర్మరచితంబు
జ్ఞానప్రదమ॥ ల్లరకయ్యది దీనిన్నీ॥ వరయవె కృపలబ
ల శ్రీహయగ్రీవహా॥ 120॥

నం పూర్ణము.

ఈక్రిందిగంధములు ముద్రగాది సర్వస్వార్థత్య
ములను మః అగ్రహారపు సూర్యనారాయణగారికి ఇచ్చి
వేయడమయినది. వలయువారు వాచీర వ్రాసి తెప్పిం
చుకొనవలయును.

1. గంగావివాహము. (పద్మము.)

2. భగవద్గీతలు (అంహారాలు.)

3. భజగోవిందగీతలు.

4. మైరానగచరిత్ర (పదము.)

5. లోకహాసబోధిని.

6. శ్రీరామచంద్రగీతలు.

విశాఖపట్టణము,
12.9.18.

} బహరా లక్ష్మీనరసయ్యకర్త.

103 25

